

ГРОМАДСЬКА ДУМКА

газета політична, економічна і літературна

Умови передплати. З приставкою і пересилкою: на рік 4 карб., на 1/2 року 2 карб., на 3 місяці 1 карб., на 1 міс. 50 коп. За кордон: На рік 9 карб. На пів року 4 карб. 50 коп. За зміну адреси 30 коп.

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ

Рік перший.

Телефон № 1458.

Автори рукописів повинні подавати своє прізвище і адресу. Редакція може скоротувати і змінити статі; більші статі, до друку негодні, переполюються в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються.

Умови друкування оповіток: За рядок поперед тексту, або за його місце платиться: за перший раз 40 коп., за другий 20 коп.

За рядок після тексту за перший раз 20 коп за другий 10 к. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 коп. за раз

„ЧАХОТКА ИЗЛЕЧИМА“

Новое издание С.-Петербургскаго „Медицинскаго Указателя“.

Поразительные случаи излеченія въ начал. стадіи без рецидивовъ. Многочисленные случаи поправленія даже при легочныхъ кавернахъ (кровохарканье); масса сочувственныхъ отзывовъ врачей. Брошюра высылається только за 70 коп почт. марками.

Адресовать: С.-Петербургъ, почт. ящ. № 86, въ контору „Медицинскій Указатель“.

Вийшла СЪОМА книжка місячника

„Нова Тромада.“

В ій надруковано оці статі:

Винниченко В. Хто ворог? Нарис.—Лотоцький О. На від’язді. Сторінка з спогадів.—Вороний М. З цікду „За брамою рано“ Вірші.—Кримський А. Бейрутські оповідання. I „Растліне правів.“ (кінєць).—Руцька І. Давно це було. Вірші.—Грінченко Б. Кулішеви твори і сільські чітачі (кінєць).—Чернякський М. Нависла піч. Вірші.—Тесленко А. Хуторяночка. Оповідання. Капельгородський П. Роздоріжжя. Вірші.—Лозинський М. Анти Менгер і його соціально-політичні твори (кінєць).—Франс А. Дочка Ніліт. Оповідання. Перекл. з франц. Н. Г. Кримський А. Критично-філологічні уваги про локжі дьотви в бочках меду.—Гембек А. З історії одного міста.—Дмитрієв М. З діяльності Подгурського земства.—Ефремов С. З російського життя: Finita la comedia.—Роспущення Думи і причини цього акту.—Новий прем’єр і стара політика.—Події та перспективи.—Н. Гр. Нове видання для селян. Бібліографія: І. Редензі П. Що є по журналах III. Нові книжки.—Оповідки.

Редактор Сергій Ефремов.

Видавець Євген Чиналенко.

Просимо передплатників, коли вони міняють адресу або поновляють передплату, прислати друковану адресу або показувати номер бандеролі і поштову станцію, куди шлеться газета. Головна контора.

Перше в Росії нове видання „Кобзаря“ Т. Г. Шевченка.

Велика потреба земляків—маті повного „Кобзаря“ Шевченкового—тепер задовольняється: друкується перший в Росії повний збірник поезій Шевченка, які коли небудє виявлялися до цього часу. Видавці ужили усіх заходів, щоб видання було якомога кращим і що-до самої редакції, і по своїй зверхності. Се буде великий том до 700 сторінок друку, на добром папері, з портретом автора.

Чистий прибуток з видання поділяється між двома українськими товариствами в Петербурзі—„Обществом изданія общеполезныхъ и дешевыхъ книгъ“ та „Обществомъ имени Т. Г. Шевченка для вспомоществованія учащимся въ высшихъ учебныхъ заведенияхъ С.-Петербургскаго уроченцама Южной Россіи“.

Книжка коштує 1 карб. 50 коп. (без пересилки), а хто заплатит гроші до 1 октября (жовтня), той платит 1 карб. (без пересилки). Гроші (передплату) можна посилати на такі адреси:

- 1) С.-Петербургъ, въ „Правленіе Благотворительнаго Общества изданія общеполезныхъ и дешевыхъ книгъ“.
 - 2) У Києві, Безаківська 8, книгарня „Кіевской Старини“.
- Передплата приймається і у д-ра Е. С. Гр-бинюна (Петербург, Казанська, 39).
Склади видання—в Петербурзі—„Литературная книжная лавка М. В. Пирожкова“ (Вас. остр., 2-я линия, д. 13) і Києві—книгарня „Кіевской Старини“ (Безаківська, 8).

В ОДЕСІ

приймається передплата, оповістки і продається на роздріб газета „Громадська Думка“ та місячник Нова Тромада у Олександра Коровиченка Ніжинська вул., № 52, кв. 23.

- Сиринки по 2 карб. 50 коп., 3 карб., 4 карб., 5 карб., 6 карб., 8 карб., 10 карб. і дорожчі.
 - Смички по 40 коп., 50 коп., 75 коп., 1 карб. і дорожчі.
 - Гитари по 3 карб. 50 коп., 4 карб. 50 коп., 5 карб., 6 карб., 7 карб. 50 коп., 10 карб. і дорожчі.
 - Балабайни від 1 карб. 25 коп. і дорожчі.
 - Кларнети та Флейти по 4 карб., 4 карб. 50 к., 5 карб., 6 карб. 50 к. і дорожчі.
 - Гармонії російськ., італійськ. строю одноряд. від 1 карб., двоєрядні від 10 карб., трьохрядні від 25 карб. і дорожчі.
- І всякі інші музичні струменты та все, що до них потрібно, а головному деп-по музичнихъ струментів і нот

Г. І. ПИДРЖИШЕК, у Києві, Хрещатик, № 58.

Київ, 3-го серпня, 1906 року.

В Думі теперішній прем’єр д. Століпін киль-таетий уряд і на-стрий серед народу. Його руках „вся полнота власти“ і що він відповідає за все, що робиться в Росії. І годі, певна річ, ніхто тим заявам не діямав віри, уважаючи їх тільки за порожені слова, а пізніші події довели вже цілком, що міністри у нас тільки про людське око. На ділі ж усім заправляють люди, яких усі добре знають, але які ховаються за спинами у міністрів, і цей таємний уряд робить усе по своїй волі. Справа з новим кабінетом міністрів

це найкраще виявила. Показалося, що на програму гр. Гейдена з товариством не пристав як-раз той таємний уряд і що д. Століпініві проти його волі накинуто таких міністрів, як кн. Васильчиков; що нарешті становище й самого прем’єра усе більш невпевним робиться. Таємний уряд з його невдоволеній.

Це звичайна річ в бюрократичних державах, де громадські й державні справи рідяться потай, під завесою густої темряви, за мурами канцелярій. Там інакше й не може бути, бо ті, що рідяться за цілу державу, нічим за свої вчинки не

відповідають і через те дбають тільки за свої власні інтереси. Через те вони й держаться так за старий лад, що він давав їм змогу орудувати усею державою не на добро народу, а на власну користь свою; через те й Думу розсучено, що вона підіймала хоч краєчок тієї завіси, за якою робляться тямні діла; через те і в нову Думу їм так бажано провести „своїх“ людей, які б до тієї завіси рук не простягали.

Що до останнього, то вже починає вияснюватися, що урядові надії на „смирну“ Думу не мають ніяких підстав. Шість губернаторів, опріч одного чернігівського, в один голос на запит міністерства відповідають, що провести в Думу урядових кандидатів не можна буде, бо настрій людности до уряду дуже неприхильний; де-хто з губернаторів певний, що вибрано буде старих послів. Почистити ж губернії від „небезпечних“ людей не можна через те, що пошесть „вредныхъ тенденцій“ (шкодливих думок) захопила більшість людности по губерніях.

Коли б на чолі нашого державного життя стояли люди, які могли б чогось навчитися з життя, то певне вони б давно занехали свою згубну політику. Але вони ні до якої науки нездатні і через те явний і таємний уряд і далі провадитиме своє безнадійне діло, аж поки само життя не вирве у їх владсть з рук...

Поліція і в Катеринославі ограбовано громадянство. Недавно одного крамаря на 6000 карб. Коли почали шукати „анархистів“, які ніби-то це зробили, то виявилось, що то була ватага звичайних злодіїв та розбійняк, але на чолі її стояв агент „охраннаго отдѣленія“. Так само недавно в Казятині була звістка, що такою ж самою розбійською ватагою орудував один з чинів місцевої поліції. І таких звісток можна б набирати довгу низку, коли б треба було: одних програмних учинків поліції стало б на цілі великі томи, як би їх записувати.

В кожній державі, де є якийсь лад, поліція служить народові; її повинність обороняти мирних людей від усяких злочинців та дбати, щоб кожний чесний чоловік міг спокійно своє діло робити. У нас же з давного-давня було інакше. У нас поліція здебільшого дбає тільки про те, щоб не було „крамолі“, переловлює тих, на кого думає, що це „неблагонадежні“ своїми політичними поглядами люди. Особливо це повелось з того часу, як по цілому царстві проснулася боротьба за волю та нові форми державного ладу. Усі сили свої, а разом і поліцію, старий лад покликав на боротьбу з вивольним рухом; організував і позоводив на це нові поліцейські органи, як от стражників, наложив поліцейські обов’язки на військо. І от в міру тих заходів звичайні злочинства—крадіжки, душогубства, грабунки—все ростуть та ширяться; злочинці орудують з нечуваною сміливістю і життя та добро людське тепер менше в Росії забезпечено, ніж коли инше. Разом все частіше поруч уголовних злочинців виступають чини явної чи таємної поліції.

Інакше й не могло воно бути. З одного боку енергія поліції йде тільки на висліжування „неблагонадежних“. З другого—в звичайних людей поодібно зброю, якою можна було б оборонятися від напасників, і нарешті поліційні обов’язки такі огидні зробилися для кожної порядної людини, що служити в поліцію йдуть тільки ті, кому нема іншої дороги. Судові справи досить виявили, що в по-

ліції, особливо таємній, по всяких „сыскныхъ“ та „охранныхъ“ отдѣленіяхъ“, служать дуже часто просто такі звичайні злочинці і їм, тим не певним, до чужого добра ласим людям, доручено обороняти життя й добро усіх людей в державі! Можна зрозуміти, що з такої оборони нічого не виходитиме, опріч того, про що говорять звістки з Катеринославу, Казятини та інших місць.

А Карангозов, генерал-губернатор одеський, ще нахвалюється карати тих, що відкупатимуться від „анархистів“, не надіючись на оборону від поліції й не маючи змоги самим оборонитися од грабівників. Дуже те ер прикрє становище звичайних людей: грабівники, не боючись поліції, а то й за її підмогою, роблять, що хочуть; оборонятися збройно—матимеш кару за „держаніє оружія“; відкупатися—покарають за те, що потураеш анархистам! От і вгадай, як його жити та цілком вийти з такого прикрого становища.

Своєю політикою уряд де далі—все більше затягає петлю на шиї навіть зовсім спокійних „обивателів“ і ширить незадоволення та обурення проти усього ладу, за якого таке становище можливим робиться.

Релігія й політика.

В статях „Бюрократія і духовенство“, „Чудні молебні“ (див. „Гром. Дум.“ ч. 171—175) зачіпалося вже питання про те, які відносини повстають між урядом (правительством) та духовенством за наших часів. Уряд, як ми зазначили, дуже дбає, щоб до народу через духовенство не проходили думки визвольного характеру, навпаки, щоб ширилося тільки те, що відповідає „виздамъ правительства“. Духовенство і взагалі церкву останніми часами більше, ніж коли инше, зроблено прислужницею уряду; на неї накладемо такі обов’язки, які не то з релігією нічого спільного не мають, а просто така суперечать усякому чесному розумінню релігійної справи.

Але скаж іде й постає все нові та нові звістки про те, як саме ідея „поліцейського керування релігією“ не реводиться на практиці. Що здавалося ще вчора чимсь дивовижним, те сьогодні—звичайна річ, яка вже нікого не дивує. Замість одного факту стає другий, ще виразніший, ще вимовніший.

От хоч би подія в м. Макошині (Чернігівщина). Там не тільки вже дякують Богові за те, що Державну Думу розігнали, але й парафіян силоміць заставляють приставати до тієї подяки химерної.

— Козаки, придержте їх, покажіть їм, як треба молитися за царя! — гукують священник в церкві, коли парафіяне не хотіли слухати подячного молебна та почали виходити.

Молитва з примусу, з нагайми і священник в ролі пригнечого, стаючи перед церковним алтарем—то-ж картина, що за неї дорого можна б дати, щоб побачити. Такі картини не часто можна бачити було навіть в стародавні часи, але тепер ми так до всього такого привичкаємося, що можемо й крапці сцени собі уявити. Напр., мітинг у церкві. Поліція та військо розгонять. Барикади. Кулі. Нагаї. Людські трупи. Кров...

Чому ж справді цього не може бути, коли само духовенство привчає людей дивитися на церкву, як на місце політичної проповіді? Коли духовенству можна з церковного амвону ширити людоненависні думки й погляди, то чому тим самим амвонем не скористуватися і для зовсім інших думок? Адже це так натурально!

Особи духовного стану певне не скажуть, що це натурально, але нехай розміркують, то й побачуть, що своїми вчинками вони сама до того ведуть.

Такі наслідки неминуче повстають од змішування релігії з політикою.

Б—ко.

Сміх.

Життя дає що-дня нові й нові підстави для сміху. Придивіться лише добре до життя і ви не зможете стримати реготу.

Хіба ж не зробиться вам смішно, коли, наприклад, ви почнете, як „охранное отдѣленіє“, замість охорони людського життя й спокою, підбурює темні сили до насилля та грабунків; як за смертну кару обстоює людина, яка мусіла б ширити думки й слова Того, Хто все життя своє поклав, щоб навчити людей бути милосердими? Хіба ж ви зможете придурити в собі регіт, коли згадаєте, що народній гімн стає воєвничим покликком зграї злодіїв та душогубів, а ікони їх прапорами?

Хіба ж хто втрамтається од реготу, коли почує, що в Росії це лишлось правосуддя й закону?

Згадайте становище „Держ. Дума“ і ви зараз почнете, як почне хитатися од сміху ваше тіло.

Одного разу мені салдат розказував, що коли він, разом з своєю ротой, одступав од Мукдену, то все поле було укрите трупом. Трун лежав на трупові. Іноді де-небудь окремо валилася чиясь нога, в другому місці рука... гори людських тіл укривали поле.

І коли він се розповідав, його очі сміялися, а сам він аж хитався од реготу.

І коли я почув це, мені зробилося страшно і мороз пішов по-за шкуру.

Другим разом я попав на передвирборче зібрання в Державну Думу. Під помешканням, де відбувалися вибори, була в’язниця і крізь вікно було видно, як ходили люди—політичні в’язні: молоді і старші, були й зовсім ще діти.

Виборці схилилися на вікно й дивилися на в’язнів. Несподівано один з них підвів голову, дивився довго на виборців і, показуючи пучкою на вікна в’язниці, голосно прокричав:

— Усі тут будете!.. усі, усі!..—і зареготався... І тоді по-за моїми плечима пролунав, немов би в відповідь, такий же сміх.

І ще страшніше зробилось мені, ніж першого разу. Не веселість чулася в тому реготі, але щось инше, від чого кров в жилах спиналася.

І часо потім чув я такий сміх—і кожного разу страшно ставало мені на душі... аж поки я сам починав сміятися.

Сміються всі... Неначе яка пошесть, сміх захоплює все більший та більший гурт людей.

Придивіться до тих салдатів, що під команду офіцерів учаться муштрі; гляньте на робітника, коли він увесь чорний від диму, дивиться на хазяйського пущака; подивіться на хайбороба, коли він заорює панські лани „з половини“,—привидіться, й ви побачите скрізь той піт і зморшки, що виступили у них на лиці через важку працю, захований вираз осмішки.

І коли ви читаєте часопис з оповіданнями про гродненську, рижську в’язницю, про Білосток, про Вологду й инше страхіття, ви тільки прислухайтесь пильніше.

Тоді ви почнете за вашими плечима страшний, неказяний регіт.

То увесь народ регочеться.

І чути в реготі тому не приємне задоволення ситого шлунку, але те, що веде чоловіка на самі сміяльнички.

В хвляях того сміху ви розберете самий жорстокий, самий страшний глум і над своєю долею, й над тим, чому раніш поклоналися.

Прислухайтесь і почнете, що сміх сей росте не днями, але годинами.

Смійтеся!
Бо сміх отой розгонить рабський страх і скине ганебні кайдани...

О. М.

Читаючи, треба вимовляти Є—як ЙЕ, И—як Ы і І—як ІІ.

3 газет та журналів.

Про змагання Століпінна притягти до свого кабінету громадських діячів, як це воно було справді, на підставі заяви провідників партії „мирного оновлення“ висловлює свої думки російська газета „Свободная Жизнь“.

Ми не знаємо, яку нову брехню, які нові крутиці придумає „Россія“ в відповідь на листи Львова, Гейдена та інших. Але ми мусимо признати, що ці листи боляче і влучно вразили теперішній міністерський кабінет.

І як би тепер не вихвалювала „Россія“ „кращу, поважну і просвічену частину російського громадянства“, тепер ці слова виважаються особливо лихим насмішуваним характером: адже ж, коли кабінет міністрів лише можливим почасти перемовив з Гейденом, Львовим і Шиповим, то очевидно, він визнавав їх „кращими, поважними і просвіченими“ людьми. І як що ці люди не згодилися стати чиновниками, то на які ж тепер громадські верстви думає спертись уряд? Приязні заходи скінчилися. Чудно тепер якось згадується гучні ліберальні гасла міністра-президента, коли порівняємо їх з словами цього ж самого д. Століпінна, що на перший раз, з обережністю, він допустить до кабінету тільки двох лібералів „на наслідок“...

Але окрім того є ще-що й важніше. Громадські діячі дали свої пояснення, і громадянство може, певна річ, бути тільки вдоволене за ці пояснення.

Але не можна не звернути уваги на це, що вони сказали тільки половину правди. Вони лише трохи відкрили свої плани й позначили нас тільки з частиною своєї програми. Тим часом для нас зовсім не однаково, який зміст цієї програми, що її одкинув уряд.

Ми залишаємо на боці партійні погляди, хоч ясно, що інтереси тої партії, яка згуртувалася біля прапора „мирного оновлення“, вимагають б. самого широкого оповіщення усієї діяльності її представників з урядом, бо тільки таке оповіщення могло б докладно познайомити виборців, яка це саме партія.

Але незалежно од цього, з погляду широким громадським і державним інтересам, у суперечці, яка відбувається між країною й урядом, важно знати що уряд лічить можливі прийдати, а чого у дану хвилину не прийме. І ми звертаємося через це до громадських діячів, які вели перемови з урядом, щоб вони сказали всю правду, у цілому й без усіляких винятків, а власне, що вони пропонували урядові.

Як що ви—дійсно громадські діячі, як що ви—дійсно слуги інтересів громадянства, а не політично-крутиї, що звикли до потайної гри за племена громадянства, то будьте чесними лицарями, а не охочими до чиновничьих таємниць людьми й оповістіть те гасло, з яким ви хотіли виступити одверто, як міністри, і під прапором якого ви пропонували скласти з'єднану партію під час виборів у Державну Думу.

І поки ви цього гасла цілком і без усіляких дипломатичних таємниць не оповістите, ми не маємо права ввірити вам до кінця, а на нових виборах ви переконаєтесь, що ваша ваша дипломатія у тяжкі дні російського життя“.

Очевидячки, редакція „Свободной Жизни“ дуже цікава. Гадаємо, однак, що від оповіщення справжньої програми партії „мирного оновлення“ не було б великої користі для громадянства і це річ, на наш погляд і з погляду народних інтересів, майже цілком зайва. Що ж до намірів уряду, то й перед „разоблаченнями“ оповіщенням не багато людей повірило його „либеральним“ обіцянкам, а після листів Гейдена, Львова та Гучкова запевне ніхто вже не вірить.

Од Редакції.

У статі д. Огієнка-Рубльки: „Газета на селі“, надрукованій у вчорашньому номері „Громадської Думки“, через недогляд не зроблено редакційної по-

Селяне й духовенство.

Події останніх часів показують, що відносини селян до свого духовенства де далі—робляться все більш ворожими і в де-яких селах, де були земельні розрухи (напр. у Вороніжчині), духовенству доводиться перетерпіти те, що й поміщикам. В доцехах та листах, які селяне часто надсилають до нашої редакції з різних країн, ніколи не говориться про різні причини такої ворожнечі села з духовенством. Попробуємо на підставі цих листів та дописів, писаних часто цілком безграмотно, за те дуже широко, висвітлити, як самі селяне виносять свою недовір і ворожнечу до сільського духовенства.

Безперечно, перш за все причиною цієї ворожнечі є те ненормальне становище, за якого духовенству доводиться жити коштом своїх „пасомих“ чи, як говорять один дописувач, „дети з живого і з мертвого“. На цьому ґрунті дуже часто виникають у селян непорозуміння з духовенством і, треба правду сказати, що в цьому частіше усього буває виновате саме ж духовенство. І справді, на які тільки вимоги не йде воно, щоб тільки „видерти ту нещасну кошійчину у бідного, темного чоловіка. Ось як жаліється в своєму листі до нашої редакції селянин з брацлавського повіту, на Поділля, на свого батюшку, який, щоб молодий більше заплатив за вінчання, завів „моду“ екзамнувати „молодих“ перед вінчанням:

„Всі поли жирні, бо вони сунуть з нас кров явно і тайно, як це, наприклад, у нас. Приходить молодий годиться за шлюб, а піп і говорить:— Умієш молитись Богу?—до обох

правки: не викреслено назвища „Світлової зірничі“. Редакція не поділяє погляду автора на цю газету: на її думку, „Світлова зірничі“ хоч і належить до органів правих напрямків, проте не може бути названа „хуліганською“ газетою.

3 польських газет.

„Życie Gromadzkie“ надрукувало справоздання з'їзду польських селян, що відбувся 16 червня у Варшаві.

Цісля довгих суперечок з'їзд більшістю голосів висловився проти земельного державного фонду, пояснюючи це тим, що кожний хазяїн повинен мати свій шмагоч землі, бо тільки на власній землі може як слід працювати.

Окрім того з'їзд висловився:

1) Щоб була примусово узятая вся земля, законним шляхом у-варшавському сеймі, за винятком селянських ґрунтів; себ-то узяти: всі кабінетські, майорацькі, урядові й поміщицькі землі, бо цими землями користуються люди, які не обробляють їх власними руками.

2) Щоб була примусово узятая земля од селян-багачирів, що придбали її, покупивши. (Скільки землі залишити цим хазяям, поки що не постановлено і це питання одсунуто до другого з'їзду).

3) Щоб урядові, майорацькі й кабінетські землі були узяті без плати.

4) Щоб не займали земель надільних та інших дрібних хазяївств.

5) Щоб усі узяті примусово землі віддані безземельним і малоземельним хліборобам.

(Чи ці землі поділити, чи спільно на їх хазяйнувати, цього не постановлено, висловивши бажання, щоб на другому з'їзді це питання обговорювалося при участі більшого числа безземельних та малоземельних).

Далі з'їзд висловився:

6) За рівноправність що до земельної власності хазяїв і наймитів.

7) За націоналізацію лісів, природних вод, землі негодної для хліборобства, копадень і усіх дорог (шосейних, залізниць і т. і.).

8) За податковий податок на прибуток.

9) За скасування посередніх податків на щоленно-потрібні річі та оподаткування річей, що живляють тільки багаті люди.

10) За примусове знищення „черезполосиць“.

11) За націоналізацію де-якого числа хазяївств, щоб на їх було урядово вартіве хазяйство, хліборобські школи, досвідні станції і т. і.

3 російського життя.

— Адреса Муромцеву. Члени французької палати депутатів підписують адресу на ім'я С. Муромцева. Зараз уже підписалося до 100 чоловік. Звістку про це було подано од С. Пет. тел. агенства, але з наказу Століпінна її не було надруковано.

— Адресу російській Державній Думі од англійського народу відписало сила народу. Серед підписів є багато поважних громадських і політичних діячів, відомих літератів.

молдох. І засідає ціла комісія екзамнувати молодих, і вони прем уміли, але їх залякають матушка, піп, зо три служанки і семеро дітей, й молоді постануть, як тні, ні слова з уст. От піп і кричить:— Не вишеї! Не дам шлюбу! От молодий і виймає п'ять карб., кладе на стіл. — Ні,—піп каже,—не купиш Бога за п'ять карб. Молодий виймає других п'ять карб. і кладе вже 10 карб. Піп, дивлясь, і каже:— Щоби-сь винчався!—і вінчав. Інший дописувач, з скварського повіту, цілком серйозно звертається до редакції з таким запитанням: „чи є де в яких книжках написано, щоб священникам за труди треба горілку платити?“ І далі він розказує, як дехто з селян переконав „усі книжки“, щоб найти відповідь на це питання, але про горілку ніхто ні одного слова не найшов в книжках.

„Діло вийшло так змістило у нас старого батюшку,—пише кореспондент,— а надали молодого о. А. От він і став порядкувати на свій лад. Зараз же, як вступив на парохію, він сказав селянам, що сповівальна баба, йдучи за молитвою, повинна приносити йому окрім постановленої плати та курки, не пів пляшки горілки, як це було за старого батюшки, а цілу пляшку; а як що ні,—то він і хрестить дитя не береться. Думали селяне не давати, але батюшка так умерто змагається і так грізно кричить, як що немає горілки, що думаєш: „а хто його зна, може й справді він вимагає того, що йому слід по закону“.

І таких прикладів з листів селян можна було б навести чимало, але думаємо, що й цих двох буде досить; самі селяне не люблять розказувати про всі способи вимагання батюшками грошей у своїх „духовних овець“. Часто розказували про те, що вже дуже допекло селянам, кореспондент далі глухо говорить: „і ще багачко дуже є різних поборів, за які не хо-

Нарочито вибраний із членів парламенту комітет привезе цю адресу в Петербург, щоб показати свою прихильність до Думи і знайомитись з представниками російського громадянського руху.

— Спілки домашньої прислуги. Міністерство внутрішніх справ наказало губернським та городським по справах про товариства „присутствіям“, щоб вони дуже уважно перевірили уставні спілки домашньої прислуги, що поступають до них на затвердження. Міністерство боїться, що прислуга, об'єднавшись у спілки, почне робити економичні страйки і всякі насильства проти тих, що наймають. (Переломъ).

— „Равноправіє“ жінок. Поліція уже зрівняла жінок в правах з мушцями. В Петербурзі прийнято на службу дуже багато жінок—шпиги; вони часто передогаються за чоловіків. Найбільше „працюють“ по вокзалах.

— Про Тамару Принц робиться слідство. Між її паперами нічого недержавного і „компрометируючого“ її не знайдено.

— Портрети послів поліція подекуди одбрала од продавців. З цього приводу управління по справах друку роз'яснило всім своїм комітетам, що друкувати і розповсюджувати портрети колишніх послів до Державної Думи закон не забороняє.

— Поліційний доклад. З наказу міністра внутрішніх справ департамент поліції склав доклад про незгоду серед революційних партій під час останньої забастовки. Рівночасно бюро печати звелено подати окремий доклад про це саме питання на підставі заміток і статей, що друкувалися в газетах.

— Спілка „мирного оновлення“. В Москві відбулося дуже важке зібрання новітньої партії „мирного оновлення“. Міркували про земельні питання і тактику партії. Ухвалено провадити широку агітацію, з'єднати коло себе всі помірковані, прогресивні партії, видавати в Петербурзі велику політичну газету. В газеті писатимуть кн. Е. Трубецький, Ю. Скалон, Я. Стахович, Д. Шипов.

— З'їзд членів селянської спілки. На цих днях біля Парижу має відбутись з'їзд представників „всеросійської селянської спілки“, щоб умовитись, що треба робити на далі. Багато представників вже прибуло. (Р. С.)

— Становище Століпінна після втихомиренья забастовки змінилось. Міністри липаються на своїх посадах, окрім Коковцева та Кауфмана. Кажуть, що за міністра фінансів буде Тимирязев, а народньої просвіти—Мануйлов. (Пет. Газ.)

— Всеросійський з'їзд „лиги образованія“ одложено на якийсь час. Зроблено це через те, що до сей пори заснувалося дуже мало відділів по городах і не затверджено її статуту.

Одсується також на далі з'їзд діячів народньої просвіти, що мав бути не пізніше грудня. (Ш. В.)

— Останні звістки. Рада міністрів обговорювала ті реформи, які можуть заспокоїти країну. Рада згодується скасувати кару на смерть, окрім злочинств у війську, зради, замаху на Царя, змінити закони про євреїв,

честь навіть згадувати“, або: „у нашому селі піп так тягне з людей шкуру, що всі люде стогнуть, як під великим камінем“.

Часто неорозуміння священників з селянами виникають ще й того, що священники хочуть і далі розпорядитись церковними гримами без всякого контролю од своїх парохів. Тим часом буває, що і парохіване ніколи хотіли б знати, де діваються народні гроші.

Один дописувач ось як розповідає про таку подію в с. А., на Поділля:

„Раз люде захотіли знати в церкві, куди гроші йдуть церковні, то піп, як скажений, кричав та лаявся на люде, а на принципі сказав:—

— Не будете знати в церкві нічого, поки я тут батюшкою.

Виходить, що наша церква у попа в оренді і піп за оренду нікому нічого не платить. Наш піп добрав до себе і помішників таких, як сам: пасомішка та старосту церковного; всі три щасливо торгують собі,—що за день зароблять, то ввечері й проп'ють. Правда, піп не ходить до монополії, бо боїться, щоб часом який крамольник не залупатся в коси...“

За останні часи наше село прокинулось од довгого непробудного сну, розбуркалося й починає „шукати правди“, починає думати, як краще улаштувати своє життя. Але його дуже вже довго держали во тьмі, дуже вже довго не пускали до нього доброї просвіти, і через те тепер власними силами село не може ринти питання, що „треба зробити, щоб усім було краще жити“. По старій традиції селяне звертаються і тепер за усіма порадами до своїх батюшок, переважна більшість яких не розуміє ваги сучасного моменту і

звернути більшу увагу на запомогу голодним. Рада думає, що цього досить, аби селяне заспокоїлись.

Колішній посол Онішко сидить зараз в Кронштаді у в'язниці. Оборонитиме його Кузьмин-Караваев. Квартиру його запечатано, речі одвезено у Нарвську часть.

І серпня начальник по справах друку Бельгардт звелів розпечатати друкарню газети „Наша Жизнь“ і сповістив редакторів „Нашей Жизни“, „Р'єчи“, „Страны“, що вони можуть випускати знов свої газети. (К. З.)

Є чутка, що в Свеаборзі арештовано Патіна, якого було засуджено на 15 років у каторгу в справі повстання з Шмідтом, але він з дороги втік. (Пет. Газ.)

— Нове бюро. Соціал-демократи, соціал-революціонери, польські соціалісти, бундовці, латиські с-демократи, селянська і азаянічні спілки—згодились проміж себе скласти загальне координаційне бюро. (XX. В.)

— Земельні розрухи. Газети пишуть, у владимирській губернії розрухи земельні дуже поширилися.

В муромському повіті селяне розгромили маєток графині Уварової. Коли прибуло втихомирювати війсьсько, то селяне почали палити будівлі й хліб. В судочському повіті відбуваються селянські мітинги, селяне закликають попом паханхиди по Герценштейнові.

— Заходи консерваторів Є чутка, що прихильники старого ладу випускають відзову до дворянства, закликаючи його допомагати правительству в сей трудний час. (Св. Ж.)

— Монархисти у Століпінна. У предсідателя ради міністрів П. Століпінна були представники московської монархічної партії і висловляли перед ним свої погляди. Століпін сказав представникам монархистів, що він може прийняти їх і вислухати тільки як приватних людей, бо їх партія, не признаючи оголошеної 17 октября конституції, являється також ворожою сучасному ладові, як і всі інші партії, які хочуть цей лад зруйнувати. (Р. С.)

— В квартирі голови товариства „активної боротьби ст революцій“ д. Дев-брі зроблено трус. Знайдено багато документів, що свідчать про злочинну діяльність цього товариства, а також про те, що товариство причетне до вбивства Герценштейна. (Б. В.)

Дворянську канцелярію та земський відділ в міністерстві внутрішніх справ порішено зліщити. Таким способом зостанеться у міністерстві кілька мільйонів карбоваців. (К. З.)

— Ф. Онішко, селянин, народився в Кубанщині. Змалку працював коло землі. 319 літ був за писаря в с. Вознесенському. Грамоти навчився самотужки і витримав іспит за 6 класів городської школи у Ставрополі. Потім він писарював по різних селах. Тепер йому всього 27 років. До Думи його вибрали самі селяне; в Думі він пристав до трудової групи і редагував газету „Народное Д'бло“, соціал-революційного напрямку. (Сам. Кур.)

рада б прислужитися начальству, припинити „вразому“. На цьому ґрунті частіше всього виникають тепер непорозуміння й ворожнеча між селянами та духовенством.

Консервативні по своїм переконанням і по приказу начальства, наші батюшки дуже косо поглядають на всякі просвітні заходи селян. Кореспондент з скварського повіту розказує:

„Якось прийшли до о. А. селянські школяри запитатися у свого батюшки поради, куди їм податися, щоб ще вчитись. А він як гукне до їх:—

— Принесли ж ви що за труда батюшко? Чи на роботу потім заманиш вас до себе, як ви понавчаєтесь?.. Злидні!“

Отак відповів з лайкою добра вже хоч тим, що зразу покаже селянам, з ким вони мають діло. Але в де-яких селах батюшки-вороги народньої освіти поведатся зовсім инакше. Вони починають провадити чорносотенні думки скрізь, де тільки можна, а щоб не було противників, то вони залякують селян усілякими карами: некеглим огнем, гнівом начальства та тюрмами, щоб вони тільки не читали „крамольних, жидівських“ книжок; а з тим, хто їх не слухає, батюшки борються... доносимами.

В листі до редакції селянин з Поділля пише:

„наш пан-отець лякає люде, своїх парохіван, каже:—

— Не читайте нічого, бо вас заребуть і зашлють туди, що й своїх ніколи не побачите.

От як батюшки розсаюють світ поміж люде!“—

кінчає свого листа селянин.

А про доноси священників говорити багато не треба,—досить нагадати, що не одного учителя й не одного „крамольного“ селянина арештовано, за-суджено й вислано через доноси ба-

До подій на Кавказі.

Кавказ давно вже звикли вважати за дуже неспокойну країну, але за останні часи там піднялася така колотнеча, якої ніколи не було. Різанина в Баку, повстання селян у Гурії, розрухи в Тифлісі, наредшті різня в Шумі— всі ці події свідчать, що на Кавказі живеться людем також не з медом, як і по інших сторонах у Россії, але до того суди приточились ще якісь свої місцеві умови, що призводять люде до братовбивства. Що ж то за умови?

Колішній помішник намісника Кавказу Н. Султан-Курі м-Гирей, знавчє місцевого життя, пише (в „XX В'єк“) „що причини розрухів на Кавказі подвійні: одна це спільна з усією Россією—політична неволя, а друга в східній частині Кавказу—міжнаціональна ворожнеча. Політика уряду замислена того, щоб загоїти ці болячки, ще більше їх роз'ятрує. Розуміється, що скільки б не вживали „таких ліків, як винтовка та нагайка—вони завжди більше шкодять, ніж помагують. Ревізія сенатора Кузьм'янського вияснила, що нижче начальство в Баку настречувало люде одної національності на другу. Але не треба думати, що й вища адміністрація в цьому неповинна. В штабі кавказського військового округу заснувалося „військовий союз“, який поставив собі на меті перечити людині політиці намісника. Опираючись на запомогу „патриотического общества“ в Тифлісі, цей „союз“ насправжкі заправляє всім політичним життям на Кавказі, зніщивши фактично горожанські власті (із заиски генерала Шірінкіна).

Намісник поставив, напр., за губернатора в Кутаїсі Старосельського, якого місцеві люде знали й поважали. Він, безперечно, заспокоїв би країну, але... „поліція і охрана, не вважаючи на накази, перечили йому у всьому, де могли, обороняючи старі порядки“.

Тепер зрозуміло буде, кого треба винуватити в тому, що трапилося у липні місяці в Шумі.

10 липня в г. Шуму прийшла звістка, що Думу розпущено. І от татарі порішили, що роспуск Думи є як найкраща зачіпка до погрому. 12 липня о 10-й годині вдень татарі зарізали вірмена. Коли на те місце, де було зроблено злочинство, прибув судовий слідчий, прокурор та поліція, то татарі почали стріляти. Власті повтіками, покинувши тіло вбитого вірмена. Вірмени засіли до хатах і почали дождатись. Почалась стріляба. Генерал-губернатор Г. Лопатов звелів горній батареї стріляти на татарську частину города, але гармати робили „перелет“ і стріляба, не зробивши татарам ніякої шкоди, ще більше їх розлючувала. Над неір татарі поперерізували на телефоні дрот, одвели воду. Вірмени, опинившись в дуже прикрому становищі, вибрали самооборону, зробили контр-атаку, вигнали татар із кількох позицій, пробрались аж у татарську частину города, підняли вв'язі позиції, з чого розпочалась пожежа.

Згоріло в татарській частині міста більше, як 100 будинків. 13-го липня татарі звернулись до генерала Голощапова з проханням, щоб він помірив їх з вірменами. Вірмени дуже

тешок... Останні події нашого політичного життя: вибори до Державної Думи, посланка телеграм та накази народним деслам, селянські страйки, роспуск Державної Думи і „благодарственные“ молебні з приводу роспуску Думи,— все це теж часто буває причиною ворожих відносин між селянами та духовенством.

Про одного батюшку дописувач з Поділля пише так:

„наш піп настоячий „Піхно“, бо як вибрали у нас з волости виборного по-віт, то батюшка прикликав його до себе, та й почав на дорогу наставляти; каже:— Ви вибірайте у Дуку або попіа, або мужики; з жидами не маєте нічого спільного, бо то наші найбільші вороги.

Піп міркував собі, що мужики, мовляв, темні, то з ними можна зробити, що схочеш“.

Другий кореспондент з того ж Поділля про свого священника пише: „правду сказавши, наш батюшка на-стоячий чорносотенець“, далі оповідає про справді чорносотенне поведіння його під час селянських страйків.

„Приходить він до Іваного ляха (тол) був страйк) і питається його:—

— Чом це люде не йдуть до пана робити?

— Во мало платить,—лях відказує.

— По скільки?

— По 30 копійок.

— Та це їм хороби треба!—говорить батюшка. Лях роз'ясняє йому, що з цих 30 коп. треба й оліянутися, й прохарчуватися. А батюшка як крикне на ляха:—

— Як? і ти за гадюками стоїш!“

Розказавши ось цю подію, селянин кінчає свого дописа так:

„От хто між людем робить ворожнечу! От хто зводить на бікву народ з народом, плем'я з плем'ям; от де наші вороги; от де наші душубивці! Вони на явоні, прикрились церковною одежою, щоб не всякий міг пізнати овка в овчій шкурі. Це ті, що передають слова

охоче пристали на згоду, почепили білі прапори і прохали тільки знищити дві позиції: Діктантура та Текінського, як що татари насправді бажають миритися. Уповавши од татар, сподіваючись, що скоро надійде допомога, не згодилися на прохання вірменів зразу, а почали одтягати відповідь, щоб протягти час. Вночі перед 14 липня татари не переставали стріляти й поранили двох вірменів. Ранком 15 липня вірмени пішли в атаку, забрали позицію Діктантура і спалили її. Татари одтягували переговори до 20 липня. Генерал Голощапов, вважаючи на прохання офіцера Чернявського, звелів прогнати вірменську самооборону з тієї позиції, що вірмени здобули у татар, а будинки Агаїра передали татарським дружинникам, до яких уже налізла підмога.

21 липня генерал Голощапов назначив мирну процесію, але татари не згодилися до неї пристати, посилаючись на те, що це було перед суботою.

Ввечері о 7-й годині, як на вірменській позиції проти будинку Агаїра було багато людей, що без усякої зброї швидко балакали з татарами, з'явився ад'ютант Голощапова, а з ним офіцер Чернявський із зводом салдатів, татари дали гасло і разом стріляли, одного салдата вбили, а двох поранили. Також тяжко поранено і кількох вірмен. Вірменська самооборона почала й собі стріляти. Піднялося стріляння, що не вважало цілу ніч. Вранці 22 липня вірмени одігнали татар, забрали вдруге будинок Агаїра, знайшли там кілька пудів карасин, порозляваного в глечики, багато всяких ганчірок, трісок, облігких карасином,—це все було заготовлено на підпал вірменських будинків,—а також з пуд зарядів до гармат.

Всього вбито 3 салдати, ранено 4 салдати, 2 козаків. Вірмен убито 24, поранено та контужено 102. Серед татар багато побитих та поранених, але вони з ними криються. За весь цей час почти не було, телеграфом за 12 днів можна було користуватися всього кілька годин, Євлахська дорога була в руках татар.

22 липня занежурський повітовий начальник повідомив генерала Голощапова, що вночі татари почали стріляти на розвідників. Розвідники одступили і знов засіли на своїх позиціях. Справжня битва тяглася аж до 3-х годин дня. Татар було більше як 2000 чоловік, скільки вони втратили людей—невідомо. Кулі, мов град, сипалися на позиції.

Після стріляни татари почепили білий прапор і вимагали, щоб до них приїхав повітовий начальник. Одержавши звістку, що татари готуються вночі до нового бою, військо перейшло на другу позицію. Озброєні татари відкрили всю місцевість і сподіваються ще на допомогу, що прибуде з Араксу. В полі нічого нічого не робить. Татари оточили село Хазанар, забрали всю, яка була, скотину й почали стріляти. Пристав просив допомоги, до нього послано сотню козаків.

23 липня в неділю військо заняло всю татарську частину міста. Вдень генерал Голощапов з духовенством, народом, військом і музикою обходив вірменські й татарські вулиці. Але

не вважаючи на це, різанина не припинилася, а к вечеру стинилася ще з більшою завзятістю та лютістю. Так справа тяглася ще кілька днів, 26 липня, як повідомляють телеграми, обидва ворожі табори пристали на згоду, обидва заирисяли не ламати її. Телеграф полагожено. Різанина припинилася. Та чи на довго?

3 українського життя.

— **Подячні молебні.** З подячними молебнями за роспуску Думи ніяк не щастить, не хочуть їх люди. Оце в селі Сміляни черкаського повіту після служби батюшка сказав людям: «А тепер одаривмо молебні за ворогів наших, бувших членів Державної Думи, щоб Господь навів їх на розум та на добру стежку!» Селяне, почувши це, повернулися та й пішли з церкви, кажучи: «Знаємо, хто наші вороги! Себе б краще на розум наповняли!».

— **Чорносотенна пропаганда.** Почаєвські ченці—великі чорносотенці і вже своїм чорносотенством по всій Росії вславилися. То вони все про Державну Думу всякі брехні писали, а тепер, як Думу розіграно, ширше заходилися коло євреїв. Надрукували оце чорносотенну прокламацію проти євреїв. На прокламації намальовано: сидить на возі єврей і б'є батогом селян, що ведуть віз замість коней. Підписано: «Єврейское равноправіє».

Тепер почаєвські ченці розсилають по Волині якихось проповідників і ті проповідують, що Думу треба було розіграти, бо послы були ніби-то підкуплені крамольники, які хотіли зруйнувати Росію. Тепер же проповідники радять селянам жити мирно та тихо й працювати, а про землю радять не думати, бо то все диявол сплюскає хліборобів думати про землю. Найбільший чорносотенець у Почаєві тепер—архимандрит Виталь, той, що виборами в Житоїрі орудував. Він тепер у Почаєві друкарнею порядкує і почаєвськими виданнями.

В Золотошуму (в Полтавщині) силу чорносотенної літератури прислано. Одержують її з почти повітовий лікар Греченко, піп Волков, касір з казначейства Яковлев і багато інших.

— **Чорносотенна в лікарні.** «Нов. Елкс.» пишуть, що в кременчуцькій лікарні служниця образила слабу. Та пожалілася лікареві й лікар звелів служницю попрохати в слабой вибачення. Служниця так його прохала: «Простіть мені! Я думала, що ви жидівка!».

— **Урожай у Полтавщині.** Жито та именовані озимка вродили гарно; овес, ячмінь та ярова пшениця здебільшого не вродили.

— **Нічим коней годувати.** У Полтавщині не вродив ні овес, ні ячмінь, так що військові нема чим годувати коней. Тепер військові начальники запитують у земстві, куди їм податися по овес або по ячмінь.

— **Знову пожема.** В маєткві А. П. Старидького в селі Войнівці полтавського повіту згоріло в коморі десять тисяч пудів пшениці.

— **Не стає робітників.** Газети «Народ» телеграфують з Херсону, що всюди

на півдні не стає робітників-хліборобів, так що до великих маєтках дуже бідкаються, бо нікому прибрати хліб.

— **Виборгська відозва.** Газети звідусіль подають звістки, що виборгська відозва дуже шириться поміж людьми. В прокурівському, в васильківському, в пирятинському, в лохвицькому, в кобеляцькому повітах вона шириться сотнями й тисячами. Надруковано її по московському, і по українському.

— **Знову інгуші.** 25 юлія інгуші налетіли на село Яблунівку в черніаському повіті. Під'їхавши до села, інгуші зустріли селянина і почали бити його нагамі. Селянин двічі стрелював і вбив інгуша, а сам сховався. Тоді інгуші кілька разів стрелювали і побігли селом. Поранено двох селян, а вбито багатьох.

— **Київський «онругр путей собщєнія»** в нового року розділено буде на чотири відділи: київський, катеринославський, дністровський та одеський. На це розділення треба буде потратити 200 тис. карб.

— **Зібрання українських соціал-демократів.** 23 юлія в Лубнях було зібрання городських та сільських робітників з Лубенщини, яких організував місцевий комітет української соціал-демократичної робітничої партії. На зібранні обговорювано питання про 'єднання з російською соціал-демократичною робітничою партією для планомірної роботи.

Зібрання признало, що об'єднатися було б дуже бажано. Обміркувавши потім основи за для об'єднання, подано центральним комітетом української с.-д. робітничої партії, зібрання багато в чому їх одмілило. Між иншим зібрання постановило, що єдиною заступницею (представительницею) українського городського й сільського пролетаріату може бути тільки українська соціал-демократична робітничка партія.

— **Не хочуть дякувати.** В лохвицькій міщанській управі лежить написана «патріотична» адреса з подякою за роспуску Думи. Поки що ардрус підписало тільки четверо, та певне й далі не багато знайдеться охочих дякувати за роспуску Думи.

— **Українська граматина.** В Полтаві, в друкарні Маркевича друкується і тижднів за два вийде з друку «Коротка граматика української мови» П. Залозного. В книжці буде 4 друкованих аркуші.

— **Нове товариство.** В Одесі в'організувалося товариство робітників контрольної праці. Мета товариства—добитися кращого життя і більших прав за-для своїх членів. Працюватиме товариство в Київщині, в Полтавщині, в Харківщині, в Чернігівщині, в Херсонщині, в Катеринославщині, на Поділля, на Волині, в Таврії і в Бессарабії. Центральна рада товариства буде в Одесі.

— **Воля преси.** В Житоїрі газетириям заборонено продавати на вокзалі і біля вокзалу всі газети, окрім «Києвлянина».

Літопис забастовочного руху.

(Дані*)

По всіх наших місцях—радомисльському та сквирському повітах забастовка сільських робітників особливо довго тягнулася й бурхливо проходила там, де пан був дуже впертий і ні за що не приставав на домагання страйкарів. Такі пани думали, що 4-ий або 5-ий сніп, якого здебільшого домагалися селяне, зовсім знищить, зруйнує їх господарство.

— Хай краще згниє хліб на полі, ніж оддати його за 4-ий сніп,—казали такі упарті пани.—Як не мені, то хай і нікому не достанеться...

— Хай буде так,—байдуже казали на це селяне. Але ж і ми не приставимо на вашу плату і теж скажемо: хай хліб гниє... Тільки вам, пане, це нічого не може, бо ми вже ніколи не станем працювати за 10-ий сніп...

Бувало так, що пани не згожувались і хліб справді гнив на полі...
— Ото упарті, павуки!—зліство казали селяне.

— Наче та собака на сніг: і сама не їсть, і другому не дає...

Здебільшого селяне страйкували дружно, цровчали штрейкбрехерів і прогавляли робочих з чужих сіл. Хліб стояв на полі, переспівав і осипався. Пан мусів згожуватися.

А як де пан упарті стояв на своєму ще й далі, це не лякало страйкарів.

— Пан думає, що злякає нас тим, що не дасть нам жати,—сміялись селяне.—Не налякає нас пан! Чужих до роботи не допустимо, а сами краще голодуватимем, ніж приставимо на панський сніп... Нам голодувати не впершки, всю свою житку ми голодуем... А як поголодемо ще трохи, то хіба вже так і помремо?!

— Гуляйте, гуляйте, цей рік вам свобода!—страхаючи, зрадою казали

пани страйкарям.—На той рік вже цього не буде...

— А вже ж не буде,—спокійно відповідали селяне.—Тепер ми ще згожумось жати за 4 сніп, а на той рік будемо жати тільки з 3-го сніпа, або й з половиною... Цей рік ми тільки пробували і навчалися, а далі вже буде не те...

— А як же то вже далі буде?—злістю питали пани.

— А буде от як,—поважно й не швидко розказували селяне панові.—Спершу будемо жати з 3-ої коли або з половини, а далі й зовсім не схоцемо збирати панський хліб... Це дуже буде не на руку вам, панам, і ви мусите здавати нам свою землю в аренду, напр. по 3 карбованці з десятини, чи там як иначе, про це вже ми поміркуємо тоді громадою... Таким робом, поки сам уряд дасть нам землю, ми сами потроху повнихаємо панків і земля сама собою перейде до нас...

Панки тільки зеленіють, слухаючи такі жадання селян, і пильнують, щоб якомога більше тепер притиснути їх.

— Нічого, нічого,—кажуть селяне, терплячи од пана яку кривду.—Ми трохи потерпімо... Пани кусаються, наче мухи в Спасівку, що чують свою близьку погильбель...

— **Болячів**—невеличке сільце радомисльського повіту, водотийської волости; містять в собі хат з 100—120. Болячівський пан Білоцький має 1200 десятин землі. У селян своєї землі мало, через те вони що-року йдуть на роботу до Білоцького. Заробітний сніп був у пана завше дуже високий; напр., торік у його злило жито за 9-ий і 10-ий, пшеницю за 13-ий.

Білоцький з своїми синами дуже утискує болячівських селян; він займає селянську худобу, де тільки можна і потім ні за що не випускає її, аж поки не принесуть люде такого винуку, якого тільки схоце пан.

— Пан займає скотину сливе на битій дорозі,—скаржився мені один селянин.—Так дере, так дере з нас за потрави, що здається, й сорочку здер би, як би тільки міг... Повірите, один із наших болячівських селян вже віддав Білоцькому 18 карб. за пару волів...

Як надійшли жнива, селяне стали радитися, як би їм поліпшити своє гірке життя.

— Ні, не підєм цього року дурно робити до пана—за 12-ий сніп,—порішили селяне. Він з нас десять шкур дере, а ми йому будем жати з 12-го сніпа,—ні, цього більш не буде, краще з голоду будем сидіти...

19 червня (юлія) селяне застрайкували. Зібралась громада й селяне пішли до двору умовитися з паном.

— Йти тихо, мирно; з паном не лягайтесь,—навчали привідці селян.—Не будем робити ніякого насильства і колотеч, то й до нас поліція не матиме права чіплятися...

Так і зробили: ніякого насильства не чинили, пана не ляжали, але говорили з ним гостро.

— Ти з нас дереш, пане, де тільки можеш,—сказали селяне Білоцькому, прийшовши до двору.—Дай же й нам що небудь заробити.

Селяне висловили свої домагання. Білоцький ві за що не приставав на їх.

— Ну, коли так,—загула громада,—то забрать усіх робітників з двору!...

Строкові й хатня прислуга зараз же покидали роботу й пішли з двору. У Білоцького велика череда—голов з 500. Пастухи покинули череду, та розбрелась по полю... Пан розсипався з своїми синами, але вони без робітників не спромогли доглядати за своїм господарством. Напоити скотину не було кому, вона ревла не своїм голодом... Да й самому Білоцькому прийшлося їсти сухий хліб, бо в дворі у його не асталосся а ні душі... Пан бігав збентежений, не розуміючи, що це коїться кругом його...

— Ну, що ж, пане, лехко без нас господарювати?—питали селяне у Білоцького.—Ото знайте, пане, що дерево росте тільки доти, поки у його є корінь,—той порепаний, а моголями, брудний корінь, що такий похожий на наші руки...

До робітників із сусідніх сіл, що поприходили були до Білоцького жати, послали де-кільки селян.

— Не жніть, люде добрі,—прохали посланці. Почекайте трохи, поки ми вийдемося з паном. Ті послухали і зараз же покинули роботи.

Білоцький крутився, крутився і на-решті мусів звернутись до громади.

— Покажі, що буде, дайте мені хоч хлосня до череди...

Селяне послали хлопчика—12-ти років в умовку заплатити йому по 1 карб. 20 к. на день. Але хлопчина само не могло вправитися з чередою. Білоцький став просити ще одного. Селяне прислали дурбука, але за 2 карб. 20 к. на день. Пан дуже обурився, зашлатити стільки не захтів і

в довіта джурнув в Брусидов за приставом, де заявив, звісно, що в Болячів бунт.

20 червня в Болячів приїхало 4 тражники, водотийський старшина і писарь. Білоцький показав на двох селян, привідців забастовки, і старшина звелів їх арештувати й одвести в водотийську будигарню.

Довідавшись, що привітали стражники й арештували двох селян, жінки наробили галасу на все село; їх набірала ціла юрба.

— Арештуйте всіх, а не двох, бо всі згожувались не йти на роботу,—кричали жінки. Вони дали знати про пригоду чоловікам, що здебільшого були на полі.

Поприходили й чоловіки, але в бійку з стражниками не вступали.

— Давайте будемо стрілять в ото мужиче!—став раяти один із стражників своїм товаришам.

— В спокійних люде!—докірливо завважили інші стражники своєю храброму товаришеві. Але той не згожувався і вдарив прикладом одного з арештованих.

Як це побачили люде, то страшенно обурились, наробили гвалту й кинулись на стражників. Писарь, старшина і ці 4 стражники насилу втікли з села...

21 червня в Болячів приїхав брусилівський пристав уже з 20 поліцейськими стражниками і з десятком економічеських. Зібрали сход.

— Чого, люде добрі, ви бунтуєтесь?—питає пристав.

— Да ми зовсім не бунтуємо,—в один голос загула громада.—Послухайте нас, то і побачите, який тут бунт. Арештувать нас нема за що...

Ми тільки не хочемо робити даремно панові й домагемося кращої ціни... Сам пан обждає нас,—скаржились селяне.

— А чим же він вас обидив?—знову питає пристав.

— У нас була віковична дорога по-за селом, а пан перекопав її й одвів другу, за сім верстов од наших полів,—почав розказувати приставові один із селян.—Батьки наші їздили тею дорогою, чому ж нам не можна?... Щоб добратись до свого злиденного шматка землі, нам треба Бог зна кудю їхати до його...

Селяне показали приставові навіть і план, де дорога була означена по-за селом. Але пан затіяв й не пускає таким старим шляхом їздити.

— Я дороги там не дам, бо вона мене перешкоджає,—одне тільки й каже пан.

— Ну, а чого ви ще хочете?—питає далі пристав.

Громада висловила свої домагання: жита 3-ий сніп, як хто буде жати од копи—75 к. копа, пшениці і ярового 4-ий сніп, косареві 1 карб. 25 к. на день, в'язаликові 30 к. од копи.

Пристав став мирити народ з паном.

— Косареві пан дає карбованця на день. Більш лати йому невідгодно,—сказав пристав.

— А нам хіба вигодно?—виступив один селянин.—Карбованця буде мало. Ось послухайте, як я вам порохую.

Щоб цілий день косити, треба добре їсти, бо й до пів-дня не дотягнеш. Треба 4 рази поїсти, треба кожний раз і чарку випити, бо без цього чорта з два коситимеш. Лічть 4 четверки на день—50 коп., на 30 коп. з'їси, а що ж нам додому нести, як будемо брати тільки по карбованцю?

Пан набавив це 25 к., селяне сгодились.

— Але згодісь краще, з якого сніпа жати будемо?—кричала громада.—Це для нас важніше... Селяне хтіли з 3-го, але пан не згожувався й давав—наче на сміх—10-ий жита і 12-ий пшениці.

— Як оддати з 3-го, хай краще погано гниє на полі,—казав пан.—Я подам губернаторові скаргу, що народ не дає мені зібрати хліб.

— Аже ж, пан хтів би, щоб йому зібрати за 12-ий сніп, як було раніше,—казали селяне.—Пан не хоче завважити, скільки то ми готового хліба поносномо в поле, покиль заробимо той 12-й сніп!... Цілий день обливатись кривим потом, цілий день пектись на сонці,—заробити всього 5—6 снопів?... Ні, пане, цього вже ніколи не буде!... Поминайте, як звали... як не за 4 і 5-ий, то ми й жати зовсім не будем.

Нарешті згодились за 4-ий сніп жати жито, за 6-ий пшеницю. Пристав поїхав з села, не арештувавши нікого.

Забастовка скінчилась 21 червня, чорез три дні після початку. Жати виспало геть усе чисте село й жито зібрани в два дні. Але все таки Білоцький зламав умови: він привіз косарку й вилжав нею пшеницю. Селяне дуже обурились, бо пшениці в Білоцького було вчетверо більше, ніж жита.

— Ми йому полатаєм живарку,—жажали де-які селяне. Пан пустив селян жати пшеницю по 50 к. од копи. Але все таки селяне за те, що пан зломив їх умови, покинули йому

Спасителя: да не буде між вами ні іудея, ні елима!*

— За останні дні, після роспуску Державної Думи, особливо багато почали селяне слати в редакцію листи й дописи з скаргами на своїх батюшок. І це цілком зрозуміло. На Державну Думу селяне покладали всі свої надії: вони вірили, що вона допоможе їхньому бідванню, що вона дасть їм «землі та волі», увільни їх од чинівницького доглядю. І всі ці надії селян з роспуском Державної Думи розвіялись, як дим; тим то звістку про роспуску Думи селяне скрізь зустріли ворожо. Настрій селян скрізь був піднесений, тривожний, а тут ще священники дізуть з читанням маніфесту, з церковними «казаннями», з «благодарственими» молебнями з приводу роспуску Думи. Не диво, що селяне не хочуть слухати ні проповіді, ніколи справлєшніх «чорносотенних прокламацій», ні молебнів, а ображені й обурені виходять з церков, не розуміючи, чого так радіють священники народньому горю. Даремне батюшки, бажаючи задержати на молебні, гукали на людей, «приказували» ждати молебня; люде наче не чули нічого, виходили з церкви, яколи з злістю одказуючи: «як провольности, то й не хотіли скоро читати маніфеста (себ-то, маніфест 17 жовтня), прождали більше місяця, а з цим, то зараз же дізуть людем в вічі... це й молебні правлять!»

І такі листи та дописи, в яких росповідается, з яким обуренням селяне зустріли звістку про роспуску Державної Думи, як ворожноча селян до духовенства все збільшується після про-

повідей та «благодарствених» молебнів, доходить до нас в редакцію з різних кінців нашої України.

Певна річ, що люде скоро довідались, чого так щиро залязали священники радити народньому лихові та святкувати його; скоро стало відомо, що «святкувати» приказали консисторія з благословенія митрополитів та архирєв. Звістка про це примусила одного селянина так закінчить свого листа до редакції:

«наші священники—це не духовні отці, ні! Це чинівники, це пілора беззладної бюрократії! Чинівники калічать у людей тіло та кости, а поли наші калічать людей морально і душевно. Визваю до всіх попів, чинівників у ризах: схаменіться, не думуйте нас і наших дітей за всіма опричниками! Ми ж нас своїм потом і кров'ю годуємо! Як вам не стыдно за хліб давати нам камінь!»

Але добре відомо, що всі такі заклики та прохання не дадуть, бо й не можуть дати ніяких наслідків; тим то другий селянин звертається в своєму листі уже не до священників, а до цілого громадянства. Він каже:

«тут кричу до всіх добрих людей. Обзвітайте, люде добрі! Вирядуйте нас з-під попівського ита; поміжіть темним людем пізнати своїх ворогів!—попи! Вони наші вороги, вони наші мучителі, вони наші кати!»

Дуже вже низько треба впасти морально в очах наших селян, щоб вони почали так говорити про священників. І дуже вже треба допекти нашим селянам, щоб вони, тихі та смирні, почали говорити «мовою ветхозавітних пророків»—проклинати своїх велможних гнобителів!

К. Єв.

* Див. «Гр. Думку» № 167.

не вижати мортів в 20 жита,—більш ріденке і толочане.

Пан дуже люте на селян і збирається віддати їм за забастовку. Оце останніми днями він заяв 20 голів худоби, що попала до його в ліс на луку, де вже було забрано сіно і паслає черда Білоцького. Селяне мусіли заплатити Білоцькому по півтора карбованці од голови... Пан же й дуже побив двох хлопчиків, що пасли цей скот.

Іван Огієнко.

(Далі буде).

У Києві.

Судова справа. Вчора в київському воєнно-окружному суді розбиралась справа медичного фельдшера 2 ейсського полка кубанського козачого війська Йосипа Кобузавя, якого обвинувачували в тому, що він вневачав Царя. Справу слухали при закритих дверях. Головою був генерал-майор Мінін. Обвинувачував підполковник Ізмайлов, обороняв капітан Хоминський. Постанова оголошена при одкритих дверях. Суд постановив вислати Кобузавя в Сібір на каторгу на 4 роки.

5 августа в київському воєнно-окружному суді буде розбиратись справа унтер-офіцера 20 піхотного галицького полка, якого обвинувачують в тому, що він підбурював солдатів не слухати свого начальства.

Страйк робітників. Вчора застрайкували робітники в кранній мужської одіжі Земченка на Хрещатику. Робітники вимагають побільшення плати і думают застрайкувати доти, поки хазяїн їх не задовольнить.

Наказ. З наказу адміністрації побільшено догляд за політичними і за тими, хто ходить їх провідувати.

Труси і арешти. Знов поліція почала робити труси і арешти „неблагонадєжних“. Арештованих політичних в Маріїнсько-Благодієнської і Тарасовської вулиці одправлено до либедського участка.

Постанови. Особливий комітет при управленні південно-західної залізничї видав обов'язкову постанову, що забороняється: 1) виходити на „перрон“ людям, які не мають проїзних білетів на ближчі поїзди; 2) продавати на вокзалі і поїздах газети та інші речі. Хто ж не послухає цієї постанови, то буде покараний 3 місяцями арешта або 500 карбованцями штрафу.

Конфіскація. З наказу адміністрації конфіскується на почті брошура: „Очерки почтово-телеграфного дїла в Росції и заграничї“.

Анархисти. 2 дні тому в кранцію Здоровського зайшов невідомий чоловік з листом од „анархїстско-коммуїстів“ і вимагав видати 300 карб Хазяїн кранції відповів, що зараз грошей немає, а будуть після 1 августа. Вчора, у 12 годі ранку, в кранцію зайшло два узброєних революцїонерів і бомбою анархїстї і получили 300 карб. В кранції сидїли в засадї шлїг Лященко і городовий Черненко. Дїставши гроші, анархїстї пустились втікати до Басарабкі, а за ними побїгла поліція. Коло кранції Поркороного один з втікачів обернувся і вистрїлив в поліцію, ранивши городового в ногу й плече. Полїція теж почала стрїляти, а народ з переляку почав втікати з Хрещатику. Втікачї добили до Басарабкі і повернули на Басейну вулицю, але коло гостиниці „Пале-Рояль“ поліція нагнала одного анархїста, який уже вистрїляв всі свої патрони; одібрали у нього бомбу. Збіглися люди і почали бити задержаного анархїста, поліція на превелику силу одняла побитого і одвела до дворцового участка, де він назвався дворяниним Юрком Рудановським.

Другий анархїст, коли забрали його товариша, вистрїлив собі в висок і впає коло монополки на Басейній вул. Пораненого одвезли до Олександрівської лікарні, при трусі у нього знайшли революцїонери. В лікарні поранений назвався Зінченком і сказав, що він стрїляв через те, що стрїляли в З поранених двох городових—Черненка одправили в Олександрівську лікарню, а Лященко—до дворцового участка.

На Катерининській вулиці поліція арештувала Самуїла Гінзбурга, якого обвинувачували в тому, що він належить до анархїстів. Крім помішника поліцейстера, помішника начальника „охранный отдїлення“ прїїздив допитувати арештованого в дворцовий участок і начальниї краю, який казав був і в кранції Здоровського. Анархїстї послали також посилюючи з листом і в майстерню кроватей Іванова на Великій Васильківській вул., щоб хазяїн майстерні прїгрозив 300 карб. на 1 августа, але за грїшми ніхто не прїходив.

1 августа, у 8 годі полудня, ввечора коло Байковій горі у монополки Вазилевича три невідомі злощїники ограбували до 200 карб. грошей, а самі втекли.

Телеграми.

С. П. Т. А.

ПЕТЕРБУРГ, 1 августа. Сьогодні в 3 години дня в міністерстві заграничних справ почались засідання руських і японських уповажених, що зібралась робити умову між Росцією і Японцією про рибацтво.

Чутка, що в новій Державній Думі буде більше послів, ніж в старій, хвальшїва.

В Тавричеському дворці побільшують місця для публїки і кореспондентів.

Чутка, що бувшого посла Онїпка повїшено без суду, хвальшїва.

Володимирський губернатор сповїщає, що не видко, щоб по губернії

дуже шїрено виборську відозву; розліплювано її (не багато) по городу та поліції зараз же зривала її.

МОСКВА, 1 августа. На фабриці, де роблено бомби, на Пятницькій вулиці, що знайшли вчора, знайдено, крім бомб, ще й автомобіль, два пуди динаміту і 3000 революцїонних патронів.

На воскресенській мануфактурі Ікунчикових усе затїхло.

Вночі з прїказа градоначальника позакривано усі публїчні дома і зведено перевеси їх на окраїні города Сими днями в Москву мають прївезти Біленцова, якого швейцарський уряд віддав Росції; Біленцова обвинувачують за рабунк товариства взаємного кредиту. Швейцарія віддала його Росції з умовою, що його судитимуть тільки за рабунк, не торкаючись зовсім його політичних злочинів. Є чутка, що частину грошей, вкрадених в товаристві взаємного кредиту, знайдено при останніх арештах революцїонних організацій.

РЕВЕЛЬ, 1-го августа. Сьогодні страйк меншає; не роблять на заводах „Двигатель“ і „Воль“ і ще на кількох, а на усіх інших роблять.

ПЕТЕРБУРГ, 1 августа. Переселення селян на Кавказ спїнено до будущего року, бо зараз там скрізь розрухи, та й гуляючи землі теж бракує. Так само спїнено переселення в области акмолинську, семіпалатинську, вобласті казахстанську, в четвертому убито околородного, в сьомому—городового; на Котиковій вулиці вбито жандара, на Дикій—городового й салдата; на тїй таки вулиці одного салдата тяжко ранено, на вулиці Рїбаки, тяжко ранено двох городових і одного прохожого; на Палевках убито околородного, на Вольській заставі—городового, на Огородній вулиці околородного; на Гожїй вулиці тяжко ранено городового, на Пороховій—жандара, на Манастирській вбито городового.

ВАРШАВА, 2 августа. Вранці зроблено багато нападі на поліцейські пости; до пївдня убито 26 городових, салдатів і жандарів. Видимо, боева партія мстїть за числені арешти. Сьогодні у Вацлавському убито поліцейстера і поранено начальника земської сторожі.

САМАРА, 2 августа. Скасовано військовий стан на самаро-златоустовській залізничї.

ТУЛА, 2 августа. Окружний суд з заступниками станів прїсудив за аграрні розрухи в економїї Горчакова в олександрівському повіті шістьох селян в арештські роти на пївтора роки, сім душ на вісім місяців у тюрму, а 14 душ оправдав.

КАТЕРИНОСЛАВ, 2 августа. В передмісті Амур в квартирі одного робїтника розірвалася бомба і тяжко ранила двох людей, що були в архїві.

ЮЗІВКА, 2 августа. На карповських шахтах відбувся великий мітїнг робїтників, драгуни мітїнг розїгнали.

ЛІБАВА, 2 августа. Дирекція малярного заводу через те, що страйк і досі не скінчився, увільнила усіх служачих в конторі.

ВАРШАВА, 2 августа. 1 августа на Каровій вулиці в колонїальну кранцію кинуту бомбу. З людей усі цілі. Кажуть, що кинуту бомбу через те, що хазяїн не закривав кранції в недїлю. На Марїєншадській вулиці злодїї смертельно ранили хазяїнку мілочної кранції.

Дописи.

Кам'янецький повіт. Наша адміністрація пильно захожується тушити ту пожежу, що знялася по всїй країні. Вона збрала вже з близьких до Кам'яниї сіл по три чоловіки: сїльського старосту й по два виборних—на молебїнь з прїводу роспуска Державної Думи й „певного заспокоєння“ держави. Можна наперед знати, як потуляти себе селяне на цїм бенкеті черної сили, де вона святкувала „побїду и одолїніє“, а селянам прїходилось хоронити свої надїї на землю.

Старанно збірив мировий посередник і волосні сходи, де вичитував селянам міністерське повїдомлення, проливав крокодилові слїзи за Думою, що стала „крамольною й діла не робила“, доходячи до прямого наклепу, буцим то вона хотїла відобрати від усіх селян землю та й розділити її по три десятини на дївр. Зміст усіх промов мирового звичайний: сидїть тихо і чекайте...

Які бувають „бесїди“ між мировим і селянами, видно з такого прикладу. Коли на должецькому волосному сході мировий кїнчив свою промову й звернувся до селян з питанням, чи не має часом хто якої претензїї, староста с. Жабинець виступив і почав говорити, що є „претензїя“ до начальства, бо воно робить не так, як хоче царь, і розїгнала Думу, яку він зїбрав.

— Як, ти за Думу?—звернувся до нього мировий.—Ти згоден, щоб від тебе відобрали землю?—Але тут-же

круто повернув.—Поки ти ще будеш мати претензїю, а я до тебе вже маю: ти чого п'яний лізеш на волосний сход?

Старосту зараз і витручено з сходу.

Думка оддати всю землю у власність держави, якою так якяє мировий, останніми часами починає захоплювати увагу селян. На волосних сходах, як переказують виборні, бувають між ними палкі розмови з прїводу цього питання, де виявляється що-разу все більше прїхильників до того, щоб оддати землю у власність всього народу. Цей факт, в якому довелось увпннитися з розмов із самими селянами, свідчить, що селянська громадська думка останніми часами зробила великий крок уперед і що почуття власности на землю вже не так-то сильне в наших „крестьянско-собственников“, як то здається декому. Між прїхильниками оддачі землі є не тільки малоземельні та безземельні, але й хазяїни, що мають до 3—4 десятин.

— Як будуть ділити землю, то й свою віддамо: нехай ділять. І ранїш були передїли, а жили-ж люди,—кажуть ці „власники“.

С. Солонїця (лубенського повіту). В недїлю, 30 липня, в церкві було читано манїфест роспуску Державної Думи і після читання було одправлено молебїни, але люде не захотїли слухати молебїни і почали виходити з церкви. Батьошка спїняв людей, але їх зіслало дуже мало: старенькі баби та діди, „истинно-русский“ засульський старшина Роман. Цим самим слухачам було роздано по примірнику манїфеста. Після читання манїфеста священник сказав слухачам проповідь, щоб вони не бунтувались, а ждали нової Думи, що збереться 20 лютого 1907 року. Це була не народна Дума, бо туди зїбрались крамольники, які не хотїли зробити народові ніякого добра, а лише брали народові гроші, бенкетували та сварились з міністрами. Давайте справно податки, бо як не будете давати податей, то вас за це тяжко скарають...

Б І Р Ж А.

Table with financial data for Petersburg Bourse, including items like 'Державна рента', 'Заставні листи Київ.', 'Внутрішні з виграшу...' and their respective values.

Залізничі Поїзди.

Table with train schedules, including columns for direction (Південно-Західна, Одходить з Києва, Прибуває до Києва), number of trains, and departure/arrival times.

Редактор Федір Матушевський. Видаєць Євген Чиналенко.

Оповідістки.

Портрет Т. Г. ШЕВЧЕНКА літографований двома фарбами 14 1/2 x 11 вершків продається в Києві 1) у Книгарні „Кїевской Стрїни“—Безакїєвська ч. 8. 2) у видавцї художника Ф. С. Красїцького, Андрїєвський спуск, ч. 15 і в інших книгарнях. Цїна портрета один карбованець, од дешевого видання 20 коп. Хто вишлює од видавцї накладним платїжем 5 ека. по карбованцю, або 25 ека. по 20 коп.—за прїслужку не платїть. Всї гроші, або частину надіслать вперед. Книгарням відновїдана скидка. 217

Advertisement for 'ДРУКАРНЯ, ЛІТОГРАФІЯ й ПЕРЕПЛЕТНЯ' located at 'Київ, Трьохсвятительська, ч. 14. Телеф. 971.' featuring 'Т-ВА Н. А. ГИРИЧ.' and 'Телефон 971.' It lists services like printing, lithography, and bookbinding.

Advertisement for 'Послїдняя новость—часы „ПОЛИФОНЪ“'. It promotes musical watches and offers a 15% discount for bulk orders. Contact: 'Торговый домъ Ю. ЯКУБОВИЧЪ, Варшава, Перожная 10. чт. 18—30 141'

Advertisement for 'АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО ЗАВОД ОГНЕУПЕРТИХ ВИРОВІВ' and 'А. М. Ковалевський'. It offers building materials like tiles and bricks. Contact: 'М. К. Назобчихський і М-во в Києві, Хрещатик, ч. 7. Телеф. 1525. чт 1-1 209'